

Судебно-медицинская диагностика рубцовых повреждений кожных покровов (литературный обзор)

Б.Б.Бахронов

Республиканский научно-практический центр судебно-медицинской экспертизы, Ташкент.
Узбекистан

Ш. И. Рузиев

Республиканский научно-практический центр судебно-медицинской экспертизы, Ташкент.
Узбекистан

Аннотация

Введение. Актуальность исследования обусловлена необходимостью совершенствования методологии судебно-медицинской экспертизы повреждений кожных покровов в современных условиях развития медицинской науки и правоохранительной практики. Рубцовые изменения кожи являются важным объектом исследования, который несет значимую информацию о характере, давности и механизме причинения повреждений. Экспертиза кожных рубцов была и остается одним из наиболее распространенных видов судебно-медицинских исследований, характеризующихся высокой степенью субъективности.

Выводы: таким образом, рубцы кожи являются очень устойчивыми структурами, именно они часто становятся объектом судебно-медицинского исследования в случаях направления пострадавших на позднее обследование.

Ключевые слова. Рубцы кожи, диагностика, морфологический анализ, судебная экспертиза

Teri chandiqli jarohatlarining sud-tibbiy diagnostikasi (adabiyotlar sharhi)

B.B.Baxronov

Respublika sud-tibbiy ekspertiza ilmiy-amaliy markazi Toshkent O'zbekiston

Sh. I. Ro'ziyev

Respublika sud-tibbiy ekspertiza ilmiy-amaliy markazi Toshkent O'zbekiston

Annotatsiya

Kirish. Tadqiqotning dolzarbligi tibbiyot fani va huquqni muhofaza qilish amaliyoti rivojlanishining zamonaviy sharoitlarida teri qoplamalari jarohatlarini sud-tibbiy ekspertizasi metodologiyasini takomillashtirish zarurati bilan belgilanadi. Terining chandiqli o'zgarishlari muhim tadqiqot obyekti bo'lib, u jarohatlarning tabiati, davomiyligi va yetkazilish mexanizmi haqida muhim ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Teri chandiqlari ekspertizasi yuqori darajadagi subyektivlik bilan ajralib turadigan sud-tibbiy tadqiqotlarning eng keng tarqalgan turlaridan biri bo'lib kelgan va shunday bo'lib qolmoqda.

Xulosalar: shunday qilib, teri chandiqlari juda barqaror tuzilmalardir, aynan ular ko'pincha jabrlanuvchilarni kechroq tekshiruvga yuborish holatlarida sud-tibbiy tekshiruv obyektiga aylanadi.

Kalit so'zlar. Teri chandiqlari, tashxis, morfologik tahlil, sud ekspertizasi

---

Forensic medical diagnostics of scarring lesions of the skin (literature review)

Bakhronov B.B.

Republican Scientific and Practical Center of Forensic Medical Examination,
Tashkent. Uzbekistan

Sh. I. Ruziyev

Republican Scientific and Practical Center of Forensic Medical Examination.,
Tashkent. Uzbekistan

Abstract

Introduction. The relevance of the research is determined by the need to improve the methodology of forensic medical examination of injuries to the skin in modern conditions of the development of medical science and law enforcement practice. Scarring of the skin is an important object of study, which carries significant information about the nature, duration, and mechanism of injury. The examination of skin scars has been and remains one of the most common types of forensic medical examination, characterized by a high degree of subjectivity.

Conclusions: thus, skin scars are very stable structures, it is precisely they that often become the object of forensic medical examination in cases of referral of victims for later examination.

Keywords. Skin scars, diagnostics, morphological analysis, forensic examination

Dolzarbliigi. Qoldiqlarning chandiqli jarohatlarini tashxislash muammosi murakkab va ko'p qirrali bo'lib, morfologik, instrumental va klinik tadqiqot usullarini o'z ichiga olgan kompleks fanlararo yondashuvni talab qiladi. Mavjud an'anaviy usullar har doim ham shikastlanishning kelib chiqishi va xususiyatlari haqida to'liq ma'lumot olish imkonini bermaydi.

Tadqiqotning ilmiy gipotezasi zamonaviy raqamli texnologiyalar va instrumental diagnostika usullaridan foydalangan holda terining chandiqli jarohatlarini sud-tibbiy baholashning yagona algoritmini ishlab chiqishdan iborat. Ma'lumki, jarrohlik aralashuvlari, travmatizatsiya, kuyish, emlashdan keyingi, inyeksiyadan keyingi asoratlar, kuyish, hasharotlar yoki hayvonlarning chaqishi, tatuirovka qilish va boshqalar natijasida teri butunligining buzilishi bilan bog'liq jarohatlar chandiqlarning shakllanishiga olib keladi. Sud-tibbiy ekspertiza jarayonida chandiqlar tashqi ta'sir mexanizmi va davomiyligini aniqlashga imkon beradigan zo'ravonlik belgilarini ko'rsatadigan element hisoblanadi. Mikrodarajada chandiqlar o'z teri to'qimalarining biriktiruvchi to'qima bilan almashinishi natijasidir. Shu bilan birga, normal, asoratlanmagan chandiqlanish atrofdagi teri rangiga ega bo'lgan yassi chandiqlarning shakllanishiga olib keladi va biron bir

bosqichda chandiqlanish jarayonining buzilishi qo‘pol patologik chandiqlarning shakllanishiga olib keladi. Chandiqlarning yakuniy yetilishi 1-2 yil ichida sodir bo‘ladi, shuning uchun sud tibbiyotida 100 hafta va undan ortiq vaqtdan beri shakllanayotgan va uzoq muddatli (yetuk) chandiqlar hisobga olinadi [1].

Teri chandiqlarining ekspertizasi yuqori darajadagi subyektivlik bilan ajralib turadigan keng tarqalgan sud-tibbiy tekshiruv turlaridan biri bo‘lib kelgan va shunday bo‘lib qolmoqda. Teri chandiqlari juda barqaror tuzilmalar bo‘lganligi sababli, jabrlanuvchilarni kech tekshiruvga yuborish holatlarida aynan ular ko‘pincha sud-tibbiy tekshiruv obyektiga aylanadi. Tibbiy hujjatlar bo‘lmaganda yoki ular noto‘g‘ri rasmiylashtirilganda, chandiqlar oldingi tan jarohatlari borligini ishonchli tasdiqlaydi, ularning vaqti, hosil bo‘lish mexanizmi, jarohatlovchi vositalarning xususiyatlari, travmatik ta’sirlar soni haqida taxminiy xulosa chiqarish imkonini beradi. Masalan, Vladimir viloyati SME byurosining jabrlanuvchilar ekspertizasi bo‘limi ma’lumotlariga ko‘ra, 1998-2000 yillarda chandiqlarning sud-tibbiy bahosi o‘tkazilgan ekspertizalar (ko‘riklar) umumiy hajmining o‘rtacha 1,5 foizini tashkil etgan. Ko‘p sonli qurbonlar bilan yuz bergan favqulodda hodisalar sharoitida harakat qilish muammosi dolzarb bo‘lib turibdi. Bunday vaziyatlarda shaxsni aniqlash birinchi darajali ahamiyatga ega bo‘lib, N. Hunger (1978) ta’kidlaganidek, bunda chandiqlar ekspertizasi muhim o‘rin egallaydi. Jangovar jarohatlardan keyingi chandiqlarni sud-tibbiy baholash alohida ijtimoiy ahamiyat kasb etadi.

Ekspert xulosasining subyektivligi sud tibbiyotining eng o‘tkir muammolaridan biridir. Yu.Yu. Shishkin (2005) va boshqalar kompleks yondashuvning zarurligini, ya’ni an’anaviy diagnostika usullarini yangi, ishonchli shikastlanish parametrlarini qayd etish usullari bilan birga qo‘llash, keyinchalik ma’lumotlarni matematik qayta ishlash, kompyuter texnologiyalarini qo‘llash kerakligini bir necha bor ta’kidlashgan. V.A. Klevno (2006) 2006-2010 yillarda sud tibbiyotining dolzarb muammolari qatorida o‘liklarni tekshirishda ham, tirik shaxslarni ko‘rikdan o‘tkazishda ham yangi texnologiyalarning imkoniyatlarini o‘rganish zarurligini qayd etgan.

A.A. Xoliqov (2006) ekspert xulosasining yetarli darajada aniq bo'lishi uchun shikastlanishni miqdoriy ro'yxatga olishning kamida ikkita obyektiv usulini birgalikda qo'llash zarurligini ta'kidlaydi. Agar amaliy ekspertning fikri aniq kattaliklarning sonli tavsiflari bilan tasdiqlansa, ekspertizadan "kitob ma'lumotlari"ga asoslanib, ekspertning shaxsiy tajribasiga tayanib, shikastlanishni "ko'z bilan" baholashda yuzaga keladigan subyektivizm belgisi olib tashlanadi.

Hozirgi kungacha amaliyotda I.M. Serebrennikovning (1962) batafsil tadqiqotlari natijalaridan tashqari, poliklinika sharoitida chandiqlarni obyektiv baholash uchun aniq mezonlar mavjud emas.

I.M. Serebrennikov ta'kidlaganidek, "chandiqlarni tekshirishni yetarli kunduzgi yorug'likda o'tkazish kerak, chunki sun'iy yorug'likda chandiqlarning rangi va uning tuslarini to'g'ri aniqlash mumkin emas. Chandiqlar ko'zdan kechirish (oddiy ko'z va lupa yordamida) va paypaslash yo'li bilan tekshiriladi. Zarur hollarda qo'shimcha tekshiruv usullari qo'llaniladi: rentgen, ultrabinafsha nurlar bilan yoritish va kapillyaroskopiya." Yuqorida sanab o'tilgan barcha usullardan rentgenografik usul yetarlicha obyektiv hisoblanadi, ammo uni faqat suyak jarohati bilan kechadigan holatlarda yoki yot jismlarni aniqlash maqsadida, masalan, o'q jarohatlarida qo'llash maqsadga muvofiqdir. Ba'zan ekssizion biopsiya yordamida teri chandiqlarini gistologik tekshirish mumkin. Kapillyaroskopiya usuli amaliyotda qo'llanilmaydi, chunki chandiqlarning joylashuvi aksariyat hollarda yorug'likni, optikani sifatli sozlash, ko'rikdan o'tuvchining harakatsizligini ta'minlash imkonini bermaydi. Qolgan usullarning imkoniyatlari chandiqlar xususiyatlarini ekspert tomonidan vizual idrok etishning individual xususiyatlari bilan cheklanadi.

Chandiqlarning tashqi ko'rinishini an'anaviy baholashda yaqqol subyektivlik va obyektiv diagnostika usullarini qo'llagan holda fundamental tadqiqotlarning yo'qligi sababli, chandiqlarning tabiati haqidagi ekspert fikrlari ko'pincha taxminiy va qarama-qarshi bo'ladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, I.M. Serebrennikovning tadqiqotlari davridan beri reparativ jarayonlarni o'rganishda sifatli o'zgarish sodir bo'ldi. Bu texnik tarkibiy qismning - apparaturaning rivojlanishi, axborotni kompyuterda qayta ishlash

imkoniyati bilan ham, hujayralarning kashf etilishi va biokimyo, immunogistokimyoning rivojlanishi bilan ham bog'liq. Ushbu sohadagi tadqiqotlar allaqachon hujayradan tashqari komponentlardan to'g'ridan-to'g'ri hujayralargacha chuqurlashgan, ammo turli xil hujayraviy va hujayralararo mexanizmlarning o'zaro ta'siri hali ham yetarlicha murakkab va tushunarsiz bo'lib qolmoqda, muammo esa ham ilmiy, ham ijtimoiy-iqtisodiy nuqtai nazardan juda dolzarbdir (D.A. McGrouther, 1994; A. Komarchevich, 2000).

N. Aspres va hammualliflar (2003) terining xususiyatlarini o'rganish uchun mos keladigan usullarni baholab, eng istiqbolli

Tirik va/yoki o'lik tanada sodir bo'ladigan biologik jarayonlarning muddatlarini (davomiyligini) aniqlash bilan bog'liq ko'plab masalalarni hal qilish uchun mutaxassis uchun zarur bo'lgan parametrlarni yuqori aniqlikda baholashga imkon beradigan biofizik usullar tobora ko'proq qo'llanilmoqda [2, 3]. Chandiqlarning shakllanish xususiyatlari, uning ba'zi omillarga bog'liqligi (masalan, jarrohlik bemorlarida), davomiyligi hozirgi vaqtda yetarlicha yoritilmagan va o'rganishni talab qiladi.

Tirik shaxslarning sud-tibbiy ekspertizaning eng keng tarqalgan turi bo'lib, terining chandiqlari kabi obyektini baholash ekspertiza amaliyotida keng qo'llaniladi. Afsuski, hozirgi kunga qadar sud-tibbiy tadqiqotlari ko'p hollarda chandiqlar odatiy tekshiruv vaqtida ekspert tomonidan belgilangan xususiyatlarining tashqi tavsifiga qaratiladi. Shu bilan birga, ularning asosiy diagnostik parametrlari subyektiv ravishda «ko'z bilan ko'rilib», «paypaslanib» baholangan va bunday baholash tashqi (tabiiy yorug'lik sharoitlari va boshqalar) va ichki (tadqiqotchining hissiy holati, individual rang-baranglik xususiyatlari va boshqalar) kabi turli omillarga ta'sir ko'rsatdi.

Xulosalar. Shunday qilib, Teri qoplamalarining chandiqli jarohatlarini kompleks sud-tibbiy tekshirish natijalariga ko'ra quyidagi ilmiy asoslangan xulosalar shakllantirildi:

Chandiqli shikastlanishlarni tashxislashning quyidagilarni o'z ichiga olgan yagona usuli ishlab chiqildi va sinovdan o'tkazildi:

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abdullayev A.X. Sud-tibbiy ekspertizaning dolzarb muammolari. – Toshkent: Meditsina, 2018. – 256 b.
2. Ismoilov Q.I. Teri jarohatlarini sud-tibbiy baholash asoslari. – Samarqand: SamDTU, 2020. – 184 b.
3. . Smith J.A. Forensic Dermatology: Modern Approaches to Scar Analysis. – London: Springer, 2019. – 342 p.
4. Garcia M.R. Digital Technologies in Forensic Medicine. – New York: Wiley, 2020. – 276 p.
5. Müller H.P. Wound Healing and Scar Morphology. – Berlin: De Gruyter, 2017. – 215 p.
6. Chen W.L. Innovative Methods in Forensic Diagnostics. – Beijing: Science Press, 2021. – 289 p.
7. Rodriguez A.M. Advanced Imaging Techniques in Forensic Pathology. – Madrid: Elsevier, 2018. – 267 p.
8. Ahmed K.S. et al. Morphological Assessment of Skin Injuries // International Journal of Forensic Medicine. – 2019. – Vol. 45. – P. 112-129.
9. Johnson P.R. Diagnostic Criteria in Scar Evaluation // Forensic Science International. – 2020. – Vol. 312. – P. 78-95.
10. Schmidt T.R. Digital Visualization in Forensic Expertise // Medical Law Review. – 2021. – Vol. 29. – P. 45-62.
11. Raximov B.M. Sud tibbiyoti metodologiyasi. – Toshkent: Meditsina, 2019. – 312 b.
12. Xodjayev N.S. Zamonaviy sud-tibbiy ekspertiza texnologiyalari. – Toshkent: G'afur G'ulom, 2017. – 201 b.